

DOI [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2021-2\(100\)-3-7](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2021-2(100)-3-7)

УДК 331.548 : [7 : 7.036.7] : 373.5

Масол Людмила Михайлівна,

кандидат педагогічних наук, професор кафедри філософії і освіти дорослих
Центрального Інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет
менеджменту освіти» НАПН України; lmamol@ukr.net;
<https://orcid.org/0000-0002-5847-3500>

ПРОФЕСІЙНІ ОРІЄНТАЦІЇ СТАРШОКЛАСНИКІВ У СФЕРІ МИСТЕЦТВА ТА КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ

Обґрунтовано авторську методику формування професійних орієнтацій старшокласників на творчі професії у сфері мистецтва та креативних індустрій під час опанування інтегрованого курсу «Мистецтво». Методика передбачає включення до змісту освіти, насамперед у підручники, системи варіативних художньо-практичних завдань профорієнтаційного спрямування і охоплює допрофільну і профільну освіту. Розроблено спеціальні «професійні випробування», які у старшій школі відповідають обраним учнями мистецьким профілям навчання.

Ключові слова: мистецтво, креативні індустрії, професійні орієнтації, старшокласники, методика, професійні випробування, допрофільна і профільна освіта.

Актуальність проблеми формування професійних орієнтацій у сфері мистецтва і креативних індустрій полягає в суголосності з найсучаснішими європейськими стратегіями розвитку культури й освіти України. Як відомо, наша країна у 2010 році приєдналася до Конвенції про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження (ЮНЕСКО), а згодом до програми Європейського Союзу «Креативна Європа» (2015), яка є одним із масштабних проєктів культурно-гуманітарного напрямку. Метою програми є збереження, розвиток і підтримка європейської культурної спадщини, також посилення конкурентоспроможності креативного сектора європейської економіки. В Україні створене Національне Бюро «Креативна Європа», що сприяє ак-

тивізації міжнародного співробітництва і різних форм діяльності у царині творчих послуг і товарів креативної індустрії.

Поняття «креативні індустрії» – відносно нове для галузі педагогіки, маловідоме, особливо у порівнянні з терміном «мистецтво», проте не таке й нове явище в культурі, що виникло наприкінці минулого століття внаслідок поширення глобальної економіки та масових комунікацій і набуває активної динаміки поступу в нашій державі.

Одним з важливих завдань вітчизняної мистецької освіти є гнучке, мобільне реагування на згадані культурні реалії і запити соціуму. Тому цей аспект дослідження став **метою даної статті**, яка присвячена формуванню професійних орієнтацій учнівської молоді на творчість у галузі різних видів мистецтва і в царині

креативних індустрій. Авторський варіант методичного вирішення зазначеної проблеми репрезентовано зокрема на матеріалі підручників з інтегрованого курсу «Мистецтво» для закладів загальної середньої освіти, які стали переможцями Всеукраїнського конкурсу підручників. До їхнього змісту послідовно від 8-го до 11-го класів впроваджено систему профорієнтаційних творчих завдань і професійних випробувань у царині творчих професій. Розроблена методика мистецької профорієнтації впроваджується також на курсах підвищення кваліфікації учителів і методистів у Центральному Інституті післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» в умовах трансформації формальної, неформальної та інформальної педагогічної освіти.

Аналіз варто розпочати з термінологічного апарату дослідження. Термін «креативні індустрії» має низку конотацій, насамперед економічних і соціокультурних. В першому випадку під цим терміном розуміють сектор креативної економіки, пов'язаний із інтелектуальною і творчою діяльністю людини (реклама, кінематографія та анімація, дизайн, продукти віртуальної і доповненої реальності). У другому – соціокультурному значенні – цей термін класифікують як новий специфічний тип розвитку культури, де об'єднуючою ідеєю виступає творчий компонент, але водночас важлива роль належить інноваційним технологіям, насамперед цифровим, що забезпечує оперативний доступ до засобів креативного виробництва.

З огляду на стрімкий розвиток глобальної економіки та культури виникла потреба оновлення термінологічного апарату українського законодавства. У Закон України «Про культуру» (2015) введено термін «креативні індустрії» (2018), а текст Закону доповнено положенням, згідно з яким держава у пріоритетному порядку створює умови для охорони, заохочення та підтримки культурного розмаїття як одного з найважливіших чинників сталого розвитку. Законодавчо затверджено визначення терміну «креативні індустрії» як переліку видів економічної діяльності, що мають потенціал до створення доданої вартості та робочих місць через культурне (мистецьке) та/

або креативне вираження, а їх продукти та послуги є наслідком індивідуальної творчості, навичок і таланту. Уведення в нормативний обіг терміну «креативні індустрії» дає змогу чітко ідентифікувати види діяльності, які створюють творчі послуги та продукти, а також здійснювати державну підтримку в різних формах для забезпечення їхнього розвитку.

Отже, креативні індустрії – особлива модальність культурного виробництва на відміну від академічного тлумачення художньої культури та мистецтва як результату творчості й натхнення митця. На нашу думку, доцільно розрізнати наступний смисловий нюанс: художня творчість характеризується прагненням людини до самовираження, у ній важливі натхнення людини, емоції, естетичне задоволення від процесу творення і сприймання; а креативні індустрії зорієнтовані насамперед на технологічні інновації і комерційну вигоду – прибуток, тобто творчість підпорядкована прагматичним цілям, її результати зумовлені меркантильними інтересами і потребами.

Метою креативних індустрій за визначенням ЮНЕСКО є створення, виробництво і комерціалізація творчих (креативних) змістів (продуктів чи послуг), які є нематеріальними, культурними за своєю природою і захищені правом інтелектуальної власності. Затверджено перелік видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій. Згідно з класифікацією ЮНКТАД (UNCTD - United Nations Conference on Trade and Development) до креативних індустрій відносять:

традиційну культуру: творчі ремесла, декоративне-прикладне мистецтво, фестивалі;

культурні пам'ятки: бібліотеки, археологічні пам'ятки, музеї, виставки; аудіовізуальні медіа: кінематограф, телебачення, радіомовлення;

медіа: програмне забезпечення, відеоігри;

дизайн: мода, графічний дизайн, промисловий дизайн, дизайн інтер'єру;

креативні послуги: культурні і цифрові послуги, реклама;

образотворче і сценічне мистецтво.

В перерахованих індустріях виділяють різні групи – візуальні, аудіальні та перформативні, зокрема такі, які без-

посередньо не належать до мистецтва в класичному його розумінні, як наприклад, реклама, антикварний ринок, мода, видавнича справа, туризм, виробництво відеоігор і комп'ютерних іграшок, розважальних програм. Деякі з груп виникли на перетині мистецтва з іншими сферами діяльності: відео-арт, паблік-арт, санд-арт, диджитал-арт, стріт-арт, ленд-арт. До креативних індустрій належить створення активізованих культурних просторів (фестивалів, шоу, перформансів, флеш-мобів та інших форм масових заходів). У сфері культурного підприємництва виникли або зароджуються нові професії, функціонал яких включає поряд з комерційною і технологічною складовими художньо-естетичні елементи: віджей, дизайнер інтерфейсів, арт-менеджер і бренд-менеджер, арт-терапевт, science-художник, режисер арт-турів, архітектор трансмедійних продуктів тощо.

Симптоматично, що сучасні старшокласники нерідко цікавляться саме такими новими творчими професіями, особливо пов'язаними з телебаченням, шоу-бізнесом, частково інформатикою, вони для них виглядають загадовими, здаються не лише романтичними, а й престижними, комерційно привабливими. Тим не менше, як виявляють опитування учнів, обізнаність зі змістом цих професій і реальними умовами діяльності, як правило, обмежена, адже джерелом пізнання і спонтанних профорієнтацій нерідко виступає випадкова теле- та інтернет-інформація, що не відображає справжніх труднощів і ризиків, не порушує проблему профпридатності й необхідності профдіагностики готовності до вибору професій із урахуванням специфіки «людина - техніка», «людина - природа», «людина - людина».

Об'єднання багатьох митців-підприємців і створення творчих осередків у містах називають креативними кластерами. Це простір, де сконцентровані декілька майстерень, фірм, офісів, агенцій, підприємств. Виникає спільне середовище, сприятливе для комунікації і співтворчості, зі специфічною атмосферою для творчості та бізнесу, навіть з особливим стилем життя. На відміну від традиційного промислового сектора, де виготовляються товари масового вироб-

ництва, у кластерах увага переноситься на індивідуальну креативність, ціниться оригінальність проєктів, унікальність і етична специфіка продуктів і послуг.

Креативні індустрії стають драйверами економічного розвитку, частка цього сектора економіки, як свідчить аналітика, доводиться до 10% ВВП в розвинених країнах. Темпи їх розвитку значно випереджають традиційні галузі промисловості. Поява нових привабливих для молоді бізнесів на стику творчості та підприємництва веде до створення нових робочих місць, також до стимулювання нових освітніх форматів, адже культурне виробництво і споживання пов'язані з освітою і самоосвітою.

Міжнародний досвід переконливо демонструє, що розвиток креативних індустрій підвищує мотивацію до інновацій і творчості загалом, і як наслідок – забезпечує інвестиційну привабливість країни, підвищує її конкурентоспроможність. Законодавчий статус терміну «креативні індустрії», який широко застосовується в країнах ЄС, активізує підтримку нових форм співпраці закладів культури та освіти в Україні, стимулює появу нових і модернізацію існуючих творчих професій у царині культури та мистецтва.

Для підвищення ефективності підприємницької діяльності в освіті європейських країн, зокрема в Скандинавському регіоні, відбулося зміщення акцентів з формування у молоді простих трудових умінь на створення креативної атмосфери в процесі навчання; істотну роль у перебігу підготовки відведено застосуванню креативного потенціалу і так званих «м'яких навичок» (soft skills) у комерційній сфері. На відміну від традиційної промисловості, розвиток якої потребував різноманітних робітничих професій, економічне зростання галузей креативних індустрій залежить від людей, які формують креативний клас.

Успіх галузей економіки, пов'язаних із художньою творчістю, залежить від фахівців, які не лише мають фахові знання і компетентності, а й здатні втілювати результати власної творчої діяльності та креативного мислення в реальні підприємницькі ініціативи. Сучасні заклади вищої, передвищої і післядипломної освіти у процесі відкриття нових спеціальностей орієнтуються переважно на кон'юнктуру

ринку праці, розробляють нові експериментальні курси в рамках акредитованих освітніх програм. Ринок праці дуже динамічний і вимагає гнучкого виконання професійних функцій у змінних умовах, швидкого опанування нових сфер застосування набутих компетентностей. Тому роботодавці шукають креативних співробітників, здатних оригінально мислити, продукувати нетривіальні ідеї, знаходити ефективні рішення у типових і нестандартних ситуаціях.

Світовим лідером креативних індустрій стала Велика Британія, де галузь творчості розглядається як ефективний сектор економіки, в який уряд нарощує інвестиції. Постійно зростає дохід країни за рахунок діяльності рекламних агентств і міжнародних аукціонів творів образотворчих мистецтв, ринку моди, кіно, популярної музики, видавничої справи, іграшок та відеоігор, творчості британських архітекторів і дизайнерів. В одному з існуючих кластерів створено Національний Центр передового досвіду в галузі розвитку креативних індустрій для розробки програм навчання та досліджень. Британський Манчестер з брудного промислового міста перетворився на сучасне привабливе креативне середовище активного туризму, спорту, музичної індустрії.

Активність і швидкий темп розвитку креативних індустрій демонструють також далекосхідні держави, або так звані «азійські тигри»: Республіка Корея, Тайвань, Сінгапур, Сянган (Гонконг), які за останні десятиліття спромоглися перетворитися з відсталих на передові, індустріально і культурно високорозвинені. Експансія «корейської хвилі» креативних індустрій на світові ринки (попмузика, телесеріали, комп'ютерні ігри та цифровий контент, мода) значно покращила імідж Південної Кореї.

У Китаї, Японії та інших країнах Далекого Сходу активно розвиваються індустрії туризму, кінематографа, медіа-продукції. Провідні китайські університети мають дослідницькі центри, присвячені культурним індустріям, а місто Шанхай позиціонується як культурний центр країни та міжнародний культурний мегаполіс.

Одна з причин «азійського економічного дива» – ставка на трудові ресурси: дисципліновані, працездатні й конкурен-

тоспроможні, а водночас на загальну і професійно-технічну освіту – кузню висококваліфікованих кадрів для виробництва експортноорієнтованих товарів і послуг, на підготовку яких уряди цих країн виділяють величезні кошти й залучають кращі інтелектуальні й творчі сили з усього світу.

У зарубіжних дослідженнях розглядається вплив креативної економіки на розвиток суспільства загалом і зокрема на рівень життя людей. Ще у 2001 році Джон Хокінс у своїй книзі «Креативна економіка» зробив спробу простежити її вплив у світовому масштабі. Вчений запропонував свою класифікацію креативних індустрій, що включала програмування, конструкторські розробки, такі культуротворчі індустрії, як архітектура, дизайн, кіно і музика. Вони мали покращити якість життя, змінюючи ландшафт і формуючи нову естетику середовища. Зарубіжні автори (Дж. Браун, Т. Флемінг та ін.) характеризують культурне підприємництво як таке, що передбачає перетворення вільного інтелектуального ресурсу митця в «творчий продукт», наприклад дизайнерську річ, що має користуватися попитом. Культура стає престижним товаром, попит на який неуклібно зростає. Зміна характеру споживання впливає не лише на виробництво, а й на спосіб життя пересічної людини, її кар'єрні амбіції, устремління до щастя і комфортного існування.

Узагальнюючи зазначені вище світові тенденції та вітчизняні культурні реалії й соціальні запити щодо активізації креативних індустрій, пов'язаних з художньо-творчою діяльністю, нами була розроблена методика професійної орієнтації старшокласників при вивченні інтегрованого курсу «Мистецтво» у допрофільних і профільних класах закладів загальної середньої освіти.

Обґрунтовуючи авторську методику формування професійних орієнтацій старшокласників у сфері мистецтва та креативних індустрій, ми спирались на вітчизняні та зарубіжні дослідження, проведені головним чином в контексті проблематики трудового навчання і виховання та профільного консультування (А. Боровський, Л. Гуцан, С. Дятленко, О. Коберник, О. Мельник, О. Морин, Т. Потапенко, О. Скалько, М. Тименко, Г. Щекін

та ін.), психологічні теорії професійного самовизначення особистості (Г. Балл, В. Бодров, М. Гінзбург, В. Рибалко та ін.).

Сутність авторського концептуального підходу полягає в наступних основних положеннях:

- здійснення педагогічної діяльності з профорієнтації учнів через єдність і взаємозбагачення змісту і методів навчання мистецтва з пріоритетом мотиваційного фактору;

- ознайомлення учнів з особливостями різних професій, які пов'язані з галуззю мистецтва та креативних індустрій, через зміст підручників під час опанування інформації про відповідні види мистецтва (архітектор, скульптор, живописець, графік, музикант-виконавець, диригент, танцівник, актор, декоратор, гример, режисер і кінорежисер, оператор, звукооператор і кінооператор, художник-аніматор, саунд-дизайнер, монтажер, каскадер, фотограф, рекламіст, екскурсовод тощо);

- застосування принципу варіативності вибору художньо-практичних завдань і мистецьких проєктів (індивідуальних, групових і колективних) з профорієнтаційним змістом і профільною спрямованістю;

- включення до практичної діяльності учнів поряд із іншими видами практикумів спеціальних «професійних випробувань», зорієнтованих на самовизначення в широкій палітрі художньо-творчих професій, актуальних на ринку праці в сучасній культурі і в найближчому майбутньому;

- використання прийомів рольових та імітаційних ігор на зразок «Уяви себе дизайнером / актором / екскурсоводом / танцівником / арт-менеджером тощо (тобто носієм певної творчої професії);

- залучення додаткових джерел інформування учнів щодо художньо-творчих професій у процесі позакласної і позашкільної виховної роботи (зустрічі з митцями, представниками різних галузей мистецтва та креативних індустрій, які досягли успіху в професії; відвідування учнями художніх майстерень музеїв, краєзнавчих осередків народних ремесел тощо).

У змісті курсу у 8–9 класах на рівні навчальних програм і підручників нами виокремлено поняття «стиль мистецтва», що стало домінантною змістовою лінією.

Уявіть себе дизайнерами-костюмерами. Розробіть ескізи костюмів для опери-балету Ж.-Ф. Рамо за мотивами моди епохи рококо.

Приклад 1 (8 кл., с. 112)

Варіант 1. Професійні випробування. Уяви себе дизайнером і запропонуй варіант оформлення побутових речей із застосуванням ідей П. Мондріана.

Приклад 2 (9 кл., с. 209)

Варіант 1. Створи рекламу українських товарів у стилі мінімалізму.

Приклад 3 (9 кл., с. 212)

ПРОФІЛЬНІ ПРОФЕСІЙНІ ВИПРОБУВАННЯ

- 1 Для художнього профілю. Порівняйте африканські прикраси з бісеру з українськими герданами. Розробіть ескіз прикрас в «африканському стилі» або виконайте їх власноруч.
- 2 Для музичного профілю. Використовуючи джерела Інтернету, доберіть музику, якою доречно супроводжувати виставку африканського живопису тінга-тінга – «візнітні картки» Танзанії (назва за прізвищем творця цього стилю художника Едуардо Саїді Тінгамінга).
- 3 Для хореографічного профілю. Імпровізуйте африканські танці, імітуючи стрімкий політ яструба чи піжний трепет квітки, сцену полювання або переможного маршу воїнів.
- 4 Для кінематографічного профілю. Уявіть себе кінорежисером і запропонуйте ідеї відеокліпу про мистецтво Африки, обґрунтуйте варіант економічного бюджету фільму.
- 5 Для різних профілів. Уявіть себе іміджмейкером і запропонуйте рекламу концерту виконавця-віртуоза на джембе.

Приклад 4 (10-11 кл., с. 17)

Упродовж двох років учні ознайомлюються із загальноєвропейськими стилями на прикладі творів українського і зарубіжного мистецтва в контексті розвитку культури того чи іншого періоду та панівного для цієї епохи стилю (або стилів і напрямів у XX ст.). Головним інтегратором змісту курсу у 10-11 класах обрано ідею культурних регіонів світу,

визначених ЮНЕСКО, а саме: африканського, американського, далеосхідного, індійського, арабо-мусульманського та європейського. У такий спосіб перехресжуються культурно-історичний і географічний (регіональний) принципи висвітлення мистецтва, уникається дублювання художньо-дидактичного матеріалу. Зіставлення і порівняння особливостей мистецтва різних стилів і жанрів,

народів, країн і континентів дає змогу побачити не лише національно-етнічні відмінності, що роз'єднують народи світу, а й ті якості, що їх об'єднують.

Відповідно до дидактичного принципу варіативності до кожної теми нами розроблено не лише запитання для закріплення та узагальнення інформації, а

ПРОФІЛЬНІ ПРОФЕСІЙНІ ВИПРОБУВАННЯ

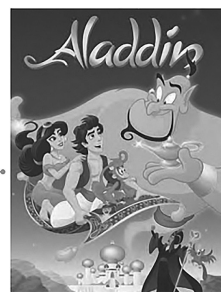
- 1 Для художнього профілю. Розробіть ескіз композиції графіті, яка може стати візитівкою школи. За домовленістю з адміністрацією школи виконайте її на паркані шкільного подвір'я (як варіант – колективно).
- 2 Для музичного профілю. Доберіть музичний супровід до слайд-шоу «Шедєври архітектури Америки».
- 3 Для хореографічного профілю. Розділіться на п'ять пар, підготуйте і виконайте у школі танці, які входять до латиноамериканської програми міжнародних змагань (самба, румба, ча-ча-ча, пасодобль, джайв).
- 4 Для театрального профілю. Створіть мепестрель-шоу і продемонструйте його колективу школи. Попередньо дослідіть цю форму народного американського театру.
- 5 Для кінематографічного профілю. (Груповою роботою). Створіть майстерню з підготовки м'яльованого мультфільму про індіанців. Дослідіть особливості їхнього костюма (за бажанням орієнтуйтеся на зразки).

Приклад 5 (10-11 кл., с. 43)

ПРОФІЛЬНІ ПРОФЕСІЙНІ ВИПРОБУВАННЯ

- 1 Для художнього профілю. У ролі дизайнера розробіть візерунок «східних шпалер» з використанням мотивів арабесок.
- 2 Для музичного профілю. Створіть на синтезаторі аранжування популярніших мелодій народів Близького Сходу.
- 3 Для кінематографічного профілю. Дослідіть і підготуйте комп'ютерну презентацію на тему «Образ Аладдіна у світовому кіно».
- 4 Для музейного профілю. (Груповою роботою). Ви – агенти турбіро. Розробіть програму подорожей «Екзотика Сходу» і підготуйте рекламний буклет, використовуючи фотографії шедєврів мистецтва.
- 5 Для різних профілів. Розробіть програму віртуальних екскурсій за сайтами закладів культури і мистецтва країн арабо-мусульманського регіону.

Приклад 6 (10-11 кл., с. 83)

ПРОФІЛЬНІ ПРОФЕСІЙНІ ВИПРОБУВАННЯ

- 1 Для художнього профілю. (Груповою роботою). Ви – дизайнери інтер'єрів. Дослідіть особливості інтер'єрів різних епох і запропонуйте власні зразки меблів, стилізовані під готичну, рококо, модерн, хай-тек тощо.
- 2 Для музичного профілю. Ви – музичний продюсер. Продумайте, що потрібно зробити для успішного просування проекту «Класична музика – це круто!», запропонуйте відповідну рекламну акцію.
- 3 Для хореографічного профілю. Організуйте танцювальний флеш-моб «Європейський калейдоскоп» («Віденський вальс», «Іспанське фламенко», «Польська мазурка» тощо).
- 4 Для театрального профілю. Проаналізуйте зачіски різних епох на картинах європейських художників і підготуйте власні замальовки перук для відомих театральних персонажів. Проведіть конкурс перуків і візажистів.
- 5 Для різних профілів. Компанія Mattel випустила серію колекційних ляльок Барбі за шедєврами Леонардо да Вінчі, Ван Гога, Г. Клімта (дизайнерка – Лінда Кіа). Створіть подібний ляльковий образ за картиною українського художника В. Зарецького або інших.

Приклад 7 (10-11 кл., с. 136)

й кілька художньо-практичних і дослідницьких завдань, мистецьких проєктів, з яких учні можуть обрати саме ті, які дають простір для творчої самореалізації, виявлення художніх здібностей та інтересів, презентації набутих предметних мистецьких і ключових компетентностей. Втіленням профорієнтаційного навчального модуля-практикуму в підручниках стала рубрика «Професійні випробування» із практичними або дослідницькими завданнями. Вперше ця ідея була запропонована і впроваджена нами у підручнику з художньої культури для 10 класу саме для профільного рівня (ВД «Освіта», 2011), а потім екстрапольована на підручники «Мистецтво» для допрофільної (8–9 кл.) і профільної (10–11 кл.) освіти.

Наводимо приклади профорієнтаційних завдань і профільних професійних випробувань (див. приклади 1–7 на с. 6).

На сучасному етапі розвитку української школи використовуються різні форми профорієнтаційної роботи зі старшокласниками, впроваджуються найновіші форми, зокрема «профорієнтаційні термінали», які встановлюють для того, щоб учні змогли самовизначитися у найближчому майбутньому. Цей інноваційний проєкт, розроблений Державним центром зайнятості з метою наблизити сучасну молодь до вітчизняних реалій у царині робітничих професій, надає актуальну інформацію про професійний попит на теренах України, заохочує школярів до отримання професій, у яких є потреба на ринку праці. Оновлення інформації в терміналах (про навчальні заклади, потреби й запити підприємств) відбувається регулярно через мобільний Інтернет. Учні можуть переглядати фільми про певні професії, проінформовані батьки – допомогти їм професійно самовизначитися, знайти своє призначення в житті. Такий своєрідний «посібник» допоможе і педагогам в організації виховних заходів професійного спрямування: зустрічей з відомими людьми, які досягли успіху в професії, проведенні Днів відкритих дверей, цікавих ігрових превентивних заходів задля профілактики молодіжного безробіття. Огляд переважно робітничих професій необхідно доповнити новими, відповідно до розвитку креативних індустрій у регіонах нашої країни.

Висновок. Таким чином, узагальнюючи, можна зробити висновки, що підвищення ефективності профорієнтаційної роботи вчителів із старшокласниками в мистецькій освітній галузі, започаткована переважно на матеріалі різних видів мистецтва і традиційних художніх спеціальностей (музикант-виконавець, художник, скульптор, архітектор, актор, танцівник, дизайнер тощо) потребує розширення палітри творчих професій, з якими ознайомлюються учні на уроках мистецтва, за рахунок різних напрямів сучасних креативних індустрій, що виникають нині і виникнуть у найближчому майбутньому в Україні й світі. З огляду на інтенсивний розвиток креативних індустрій і їх позитивний вплив на економіку і соціокультурну сферу країни ці види художньо-творчої діяльності заслуговують на активне впровадження в зміст освіти, в тому числі в систему художньо-практичних завдань і професійних випробувань учнів у допрофільних і профільних класах закладів загальної середньої освіти.

Подальшого теоретичного дослідження і методичного висвітлення потребує розробка багатоваріантних і гнучких моделей уроків мистецтва для основної і старшої профільної школи на компетентнісних засадах із використанням інноваційних художньо-педагогічних технологій і нагальних потреб соціуму.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Боровский А.Б., Потепенко Т.М., Шчекін Г.В. Система методов профессиональной ориентации : Книга первая. Основы профессиональной ориентации : учебно-метод. пособие. Киев : МЗУУ, 1993. 164 с.
2. Конвенція про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952_008#Text
3. Масол Л. М. Мистецтво : Підручник для 8 класу. Київ : ВД «Освіта», 2021. 239 с.
4. Масол Л. М. Мистецтво : Підручник для 9 класу загальноосвіт. навч. закл. Київ : ВД «Освіта», 2017. 224 с.
5. Масол Л. М. Мистецтво : рівень стандарту. Профільний рівень. Підручник для 10 (11) класу закладів ЗСО. Київ : ВД «Освіта», 2019. 208 с.
6. Професійна орієнтація старшокласників: теорія і практика : науково-методичний посібник [для вчителів]. За ред. О. В. Мельника. Київ : «Четверта хвиля», 2009. Вип. № 1. 230 с.
7. Хестанов Р. Креативные индустрии — модели развития. Социологическое обозрение. 2018, том 17, № 3. С. 173–196.
8. Хокис Дж. Креативная экономика: как делать деньги из идей. Москва, 2011. 256 с.
9. Fleming T. A Creative Economy Green Paper for the Nordic Region. November 2007. 64 с.

References:

1. Borovskyi, A. B., Potapenko, T. M., Shchekin, G. V. (1993). *Sistema metodov professionalnoi orientatsii: Vol. 1. Osnovy professionalnoi orientatsii* [System of methods

of professional orientation: Fundamentals of professional orientation]. Kyiv: MZUU.

2. Konventsiia pro okhoronu ta zaokhochennia rozmaittia form kulturnoho samovyrazhennia [Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952_008#Text

3. Masol, L. M. (2021). *Mystetstvo: Pidruchnyk dlia 8 klasu* [Textbook for 8th grade]. Kyiv: VD «Osvita».

4. Masol, L. M. (2017). *Mystetstvo: Pidruchnyk dlia 9 kasu zahalnoosvit. navch. zakl* [Textbook for 9th grade]. Kyiv: VD «Osvita».

5. Masol, L. M. (2019). *Mystetstvo: riven standartu. Prifilnyi riven. Pidruchnyk dlia 10 (11) klasu zakladiv ZSO* [Art: The level of standard. Profile level. Textbook for 10 (11) class of institutions ZSO]. Kyiv: VD «Osvita».

6. Melnyk, O. V. (2009). *Profesiina orientatsiia starshoklasnykiv: teoriia i praktyka: Vol. 1. [Professional orientation of high school students: theory and practice]*. Kyiv: «Chetverta khvylia».

7. Khestanov, R. (2018). *Kreativnye industrii – modeli razvitiia* [Creative industries – models of development]. *Sotsiologicheskoe obozrenie*, 17(3), 173–196.

8. Khokyns, Dzh. (2011). *Kreativnaia ekonomika: kak delat dengi iz idei* [Creative economics: how to make money from ideas]. Moscow.

9. Fleming, T. A. (2007, November). *Creative Economy Green Paper for the Nordic Region*.

Liudmyla Mykhailivna Masol, PhD, Candidate of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Philosophy and Adult Education Department, Central Institute of Postgraduate Education, University of Education Management, National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine; Kyiv, Ukraine; lmasol@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0002-5847-3500>

Professional Orientations of Senior Pupils in the Areas of Art and Creative Industries

The article presents a methodology of the formation of senior pupils' professional orientations in the areas of art and creative industries during the integrative course "Art", which includes pre-profile and profile education. The author's methodology develops the system of variable artistic-and-practical tasks and projects (individual, mini-group and collective) of the professional orientation direction. It also incorporates this system into the content of education, primarily textbooks on art. The author develops the special type of practical tasks called "professional tests (vyprovuvannia)". They guarantee the implementation of competence fundamentals and the professional orientation direction of general secondary education in line with socio-cultural realities and job market demands. These tasks facilitate the self-determination of pupils regarding current and future artistic-and-creative professions. For this purpose, role-playing and imitation games are used, e.g., "Imagine that you have a creative profession" (a designer, fashion designer, guide, press photographer, filmmaker, sound engineer, art manager, art therapist).

According to the author's conception of art education and the educational programme for basic schools, professional orientation tasks and tests in the 8th and 9th forms focus on the dominant concept of "the art style". Due to the game-based format pupils immerse themselves in the atmosphere of popular professions in the areas of art and creative industries, particularly cinema, television, photo art, advertising, fashion, tourism, etc.

Art-and-creative tasks and professional tests correspond to the educational profiles chosen by senior pupils: music, art, choreography, theatre, cinema, museum work, etc. The main integrator of the course content in the 10th and 11th forms is the idea of the cultural regions of the world, as defined by UNESCO (Africa, America, the Far East, India, Europe and Arab states). The variability of tasks and professional tests allows pupils to choose those "professional roles" which provide room for the creative professional fulfillment and the demonstration of artistic abilities, interests and competences.

Keywords: art, creative industries, professional orientations, senior pupils, methodology, professional tests (vyprovuvannia), pre-profile and profile education

Стаття надійшла до редакції 1.05.2021 р.